

Slaktekvalitet og slaktemodenhet hos storfe

Temaarket "Slaktekvalitet og slaktemodenhet hos stoffe" hjelper deg å vurdere riktig slaktetidspunkt på stoffet som står i fjøset ditt. Temaarket inneholder teori om slaktekvalitet, slaktemodenhet, vekstutvikling, riktig tidspunkt for slakting og bedømmelse av slaktemodenhet i praksis.

Kvalitet

- Kvalitet på storfekjøtt deles i to hovedgrupper:
- Kvalitet på slakt
- Kvalitet på kjøtt

Det er viktig å skille mellom slaktekvalitet og kjøttkvalitet, fordi de omfatter helt ulike egenskaper. Det er heller ikke uten videre slik at god slaktekvalitet gir god kjøttkvalitet eller motsatt.

Slaktekvalitet

Mens kjøttkvalitet omfatter alle egenskaper ved selve kjøttet, omfatter slaktekvalitet alle egenskaper ved slakteskroten slik den henger der.

Eksempler på slike egenskaper er:

- Proporsjoner, konformasjon
- Kjøttfylde
- Feithetsgrad
- Forhold mellom kjøtt, fett og bein
- Andel verdifulle stykningsdeler (biffer og fileter)
- Størrelse og formen på verdifulle muskelgrupper

Slaktets kvalitet bestemmes av utbytte av skroten, der forholdet mellom kjøtt, fett og bein er av stor betydning. I Norge brukes EU's klassifiseringssystem, EUROP.

EUROP systemet dekker alle typer slakt, og målet er å gi best mulig informasjon om innholdet av kjøtt, fett, og bein i slakteskroten. I klassifiseringa vurderer en slaktets proporsjoner, konformasjonen for å bestemme slaktekvaliteten. Vurderinga omfatter spesielt kjøttfylde i lår, rygg og bog. Bakpart, midtpart og frampart vektlegges likt ved fastsettelse av slakteklasse. I den vestlige verden ønsker en kjøttfulle slakt med relativt lav feithetsgrad og minst mulig bein. Nortura gir pristrekk på slakt som avviker fra fettgruppe 2 i EUROP-klassifiseringen.

Slaktekvalitet og slaktemodenhet hos storfe

I nedskjæringsforsøk har det vist seg at store tunge slakt kan ha langt lavere kjøttprosent enn mindre og lettere skrotter. Årsakene ligger i forskjeller både i bein- og fettmengder i forhold til slaktevekta. Kroppsvekta, levende vekt ut fra brystmål eller vekt, er derfor bare ett av flere forhold en bør vurdere for å bestemme rett slaktestidspunkt.

Når er dyret slaktemodent?

I en slakteskrott av storfe er hode, hud og innmat fjernet fra det døde dyret. Det en sitter igjen med da er kjøtt (muskler), bein og fett. Forholdet mellom disse er avgjørende for hvilket økonomisk utbytte en kan få av slakteskroten i form av stykningsdeler. Et slaktemodent dyr gir et slakt med optimalt forhold mellom kjøtt, fett og bein. Til hvilken alder og vekt dette inntreffer påvirkes av flere forhold.

Vekstutvikling hos storfe

Hos et friskt dyr som får tilført tilstrekkelige mengder med næring og vann vil utviklingen av kjøtt, fett og bein skje i forskjellige faser. I et nyfødt individ utgjør bein og muskler hovedandelen. Skjelettet er "rammen" som holder dyrekroppen oppe og som musklene er festet til. Andelen bein er derfor større på helt unge dyr enn ett eldre. Tilveksten av bein er relativt størst på unge dyr. Det er muskulaturen i lemmene som utvikler seg først. Deretter kommer en kraftig utvikling av musklene i rygg- og mageregionen. Når dyret nærmer seg voksenvekt er det musklene i fremparten som utvikler seg mest. Det siste er mest utpreget på okser og i mindre grad på kviger og kastrater.

En kalv er født med lite fett. Etterhvert som dyret blir eldre vil andelen fett øke svakt. I det tilveksten av muskulatur avtar vil fettavleiringen øke kraftig og snart være hovedandelen av dyrets vektøkning.

Dyret er slaktemodent når det genetiske (arvelige) potensiale for muskeltilvekst er mest mulig utnyttet og skrotenes fettinnhold er tilpasset markedets ønsker.

Virkning av fôrstyrke

Fôrstyrke påvirker ikke vekstmønsteret til dyrene, men vil i stor grad påvirke tidspunktet for slaktemodning. Sterk fôring vil påskynde veksten og fettavleiringen inntreffer på et tidligere tidspunkt (ved lavere vekt) enn ved svak fôring. Høy tilvekst gir slaktemodne dyr ved en lavere alder og vekt enn dyr med moderat og lav tilvekst.

Fôrstyrken påvirkes med sammensetningen og kvaliteten på fôrmidlene i fôrrasjonen. Valg av fôrstyrke blir dermed en avveining mellom kostnadene på fôrmidlene, verdien på slakteskroten, tilgang på kalv og fjøs plass.

AVL

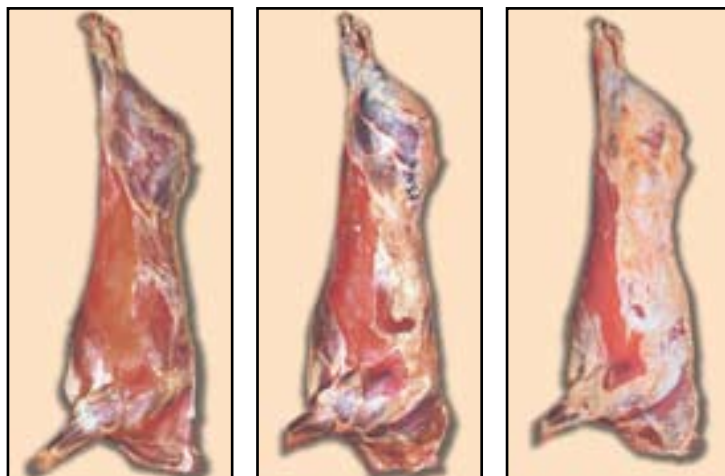
Vekstevnen og dermed tidspunktet for slaktemodning viser stor variasjon mellom individer innen samme rase. Over tid kan evnen til tilvekst påvirkes gjennom avl. Utvalg for en egenskap vil ofte påvirke andre egenskaper som har betydning for vekstforløp og sammensetning av slakteskroten. For eksempel vil sterk seleksjon for økt tilvekst også påvirke voksenvekten slik at dyrene blir større. Økt tilvekst medfører at slaktemodningen skjer ved en høyere vekt. Det er også påvist sitiv sammenheng mellom økt tilvekst og andel av bein i slakteskroten. Seleksjon for økt tilvekst gir slakteskroter med større andel bein hvis man ikke samtidig tar hensyn til egenskapen kjøttfylde i avlsarbeidet.

Alle storferaser er utviklet gjennom avlsarbeid. Noen raser har også oppstått gjennom krysningsavl. De enkelte raser har ulike avlsmål. Det innebærer at blant annet optimal slaktevekt vil være forskjellig for de ulike raser. Det er vanlig å dele rasene i to grupper etter tidspunkt for slaktemodning, tidlig og seint slaktemodne.

RASE

Raser som er tidlig slaktemodne

Hereford og Aberdeen Angus er eksempler på raser som er tidlig slaktemodne. Rasene er tilpasset en ekstensiv produksjon og kjennetegnes blant annet med tidlig fettavleiring. Det gjør at disse er slaktemodne ved relativt lave slaktevekter, 240 – 300 kg.

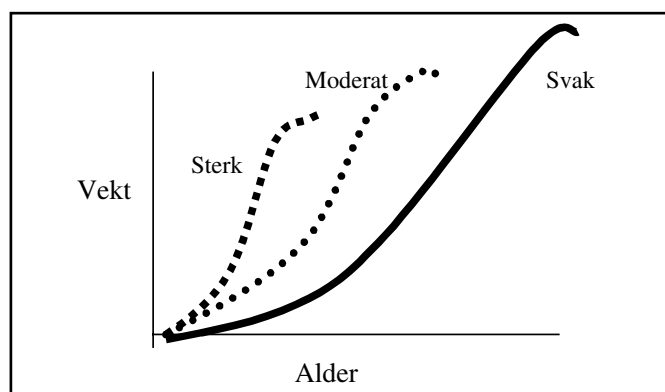

Slakt til venstre er magert og ikke slaktemodent. Til høyre er det bilde av et slakt med fettavleiring som er litt for stor etter norske forbrukeres ønsker. Slakt i fettgruppe 2 gir den høyeste pris til produsent.

Raser som er seint slaktemodne

I Norge er de vanligste rasene som er seint slaktemodne Charolais, Simmental og Limousine. Seint slaktemodne raser kjennetegnes med stort potensiale for tilvekst og fettavleiring ved høyere vekter. Det gjør at disse rasene ofte må opp i slaktevekter på rundt 350 kg og oppover før de er slaktemodne. For å utnytte potensiale for tilvekst passer disse best i et intensivt driftsopplegg.

Effekt av ulik fôrstyrke på tidspunkt for slaktemodning

Figuren viser sammenhengen mellom forstyrke og tidspunktet/vekt for slaktemodning. Dyret er slaktemodent når det genetiske (arvelige) potensiale for muskeltilvekst er mest mulig utnyttet og skrotenens fettinnhold er tilpasset markedets ønsker.

NRF

NRF kommer i en mellomstilling i forhold til gruppering av raser som er tidlig og sent slaktemodne. Ved sterk fôring (daglig tilvekst på 1100–1200 g) vil NRF okser være slaktemodne ved slaktevekter på rundt 275–300 kg. Ved mer moderat fôring (daglig tilvekst på 800–900 g) vil slaktemodningen komme på vekter mellom 300 og 325 kg. Fôrstyrken er avgjørende for tidspunkt for slakting innenfor anbefalt vektintervall. Ved sterk fôring bør en slakte ut ved nedre anbefalte vekt, og ved svakere fôring opp mot øvre anbefalte vekt.

Krysninger

I kjøttproduksjonen er det vanlig å benytte krysninger mellom ulike raser. I besetninger som benytter seg av et slikt driftsopplegg vil ofte variasjonen mellom individene være større enn i besetninger som baserer seg på reinavl. Som en hovedregel vil krysninger være slaktemodne på et tidspunkt som tilsvarer en mellomting av foreldrerasene.

Kjønn

Fettavleiringen starter seinere på okser enn på kviger. Ved like fôringsforhold vil derfor okser være slaktemodne ved høyere vekter enn kviger. Ved å kastrere oksene vil fettavleiringen starte tidligere. Kastrater vil derfor nærme seg kviger i tidspunktet for slaktemodning. En kan derfor si at okser er best tilpasset et intensivt driftsopplegg, mens kviger og kastrater må fôres mer forsiktig for å unngå for tidlig fettavleiring.

Bedømmelse av slaktemodenhet i praksis

Slaktemodning påvirkes av flere forhold. På bakgrunn av fôringsregime, rase og kjønn kan en gi en brukbar vurdering på forventet slakketidspunkt. Dette bør imidlertid suppleres med en vurdering av levendevekt på dyret når forventet slaktetidspunkt nærmer seg.

Levendevakta finnes helst ved veiing, men målbånd kan være et alternativ. Det er utarbeidet tabeller som viser sammenhengen mellom brystomfang og levendevekt.

Det er store individuelle forskjeller med hensyn til slaktemodning. I tillegg til tiltakene nevnt ovenfor er holdvurdering effektiv for å levere slaktedyr til rett tid. Dette gjøres ved å vurdere dyrekroppen i ribbensregionen, lendepartiet og ved halerot/seteben. Ved å føre hånden over disse partiene kan en danne seg et inntrykk over hvor langt fettavleiringen har kommet.

Er bein/knokler fremtredende tyder det på liten fettavleiring. Etter hvert som fettavleiringen øker vil knoklene bli gradvis mindre følbare. Med erfaring vil dette gi en god pekepinn på slaktemodning.

